

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Хмельницький національний університет
Центр порівняльної професійної педагогіки
у співпраці з
Кафедрою ЮНЕСКО НАПН України
«Неперервна професійна освіта XXI століття»

РОЗВИТОК ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародного науково-методологічного семінару

17 травня 2018 | Київ – Хмельницький

Семінар організовано Центром порівняльної професійної педагогіки Хмельницького національного університету; Відділом зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України в рамках НДР «Тенденції розвитку освіти дорослих у розвинених країнах світу» (2017-2019) Державний реєстраційний номер 0017U001070.

4. Verloop, N. and Wubbels, T. (2000). Some Major Developments in Teacher Education in the Netherlands and Their Relationship with International Trends. In: Willems, G. M. and Vengeler, W. (eds.), Trends in Dutch Teacher Education. Leuven Apeldoorn: VELON/Garant, p.19-32.

Самко Алла

Інститут педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України,
м. Київ, Україна

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ШКІЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ключові слова: державний стандарт, стандартизація освіти, шкільна фізична освіта.

В умовах сьогодення одним з пріоритетних напрямів розвитку і модернізації освітньої галузі багатьох країн є стандартизація. Її провідна передумова спричинена необхідністю створення у країні єдиного освітнього простору задля забезпечення відповідного рівня та якості загальної освіти, яку здобуває молодь в закладах освіти різних типів. Стандарти освіти є важливим елементом будь-якої національної системи освіти, тип якої визначається політичними, соціально-економічними умовами, традиціями певної країни.

Слід зазначити, державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти є основним регламентувальним документом, що визначає концептуальні підходи до організації навчання фізики в загальноосвітній школі. Напрямок стандартизації змісту шкільної фізичної освіти є домінуючим. Академік С. Гончаренко зазначав: «на основі стандарту шкільної фізичної освіти можуть розроблятися різні навчальні програми, створюватися різні підручники, навчальні посібники з реалізацією різних педагогічних концепцій та ідей. Стандарт дає змогу кожній школі формувати власну освітню програму з максимальним урахуванням інтересів і потреб дітей, які тут навчаються» [2, с. 2].

У контексті нашого дослідження особливий інтерес представляють розробки з питань реалізації компетентнісного підходу в навчанні фізики провідних методистів Молдови, Росії, України. У працях науковців цих країн обґрунтовуються дидактичні засади створення стандартів освітньої галузі «Природознавство», побудови сучасних дидактичних систем реалізації положень стандарту шкільної фізичної освіти. Освітні системи цих країн мають багато спільного в стандартизації шкільної фізичної освіти. Це пояснюється багаторічною уніфікованістю радянської системи загальної шкільної освіти. З іншого боку, в них є відмінні риси, що надають можливість об'єктивно оцінювати результативність освітніх процесів.

Отже, проаналізуємо особливості стандартизації шкільної фізичної освіти у вітчизняній та зарубіжній теорії і практиці навчання.

Саме у середині 1990-х рр. провідною тенденцією світової практики у трансформації системи навчання фізики у загальноосвітній школі стає стандартизація. Науковцями виокремлено два важливі напрями стандартизації: 1) орієнтація на стандарт шкільної фізичної освіти, як нормативний документ, що визначає вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів і випускників основної і старшої школи з фізики; 2) шкільний курикулум з фізики, орієнтований на загальні і ключові педагогічні цілі.

Варто зазначити, що реалізація першого напрямку здійснюється в освітніх системах Росії та України, що визначає спільність концептуальних підходів, орієнтованих на стандартизацію змісту шкільної фізичної освіти. Молдова, як й інші окремі європейські країни, в 1996 р. розпочала перехід від традиційних аналітичних програм до підготовки шкільного курикулуму з фізики (який одночасно є навчальним планом, програмою і

рекомендаціями вчителю з їх виконання). У контексті курикулярної реформи дидактами Молдови напрацьовано змістовний матеріал щодо модернізації шкільної фізичної освіти.

В Україні у 2004 р. був затверджений Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, який визначив загальні вимоги до учнів і випускників основної і старшої школи; основні змістові лінії освітньої галузі «Природознавство» та базові вимоги до оволодіння її змістом. Фізика, як обов'язковий предмет, увійшла до освітньої галузі «Природознавство». Розроблення фізичної компоненти цієї освітньої галузі стало результатом багаторічної наполегливої праці відомих вітчизняних дидактів фізики: О. Бугайова, С. Гончаренка, Є. Коршака, О. Ляшенка, М. Мартинюка, М. Шута.

Наголосимо, що реалізація положень Державного стандарту закладалася через формування системи вимог щодо засвоєння змісту навчання фізики, раціональне співвідношення обсягу вимог і мінімуму змісту. Стандарт шкільної фізичної освіти визначає обов'язковий для вивчення всіма учнями зміст курсу фізики у вигляді переліку найважливіших знань, умінь та навичок, максимальний обсяг навчального навантаження учнів і вимоги до рівня засвоєння ними обов'язкових знань, умінь і навичок [2, с. 2]. Вимоги систематизовано відповідно до видів діяльності, що ускладнюються. В освітньому стандарті України представлено рубрики «Уявлення», «Знання», «Уміння». Натомість у російському стандарті це рубрики: «Знати/розуміти», «Уміти», «Застосовувати набуті знання і уміння».

Зазначимо, важливою особливістю нової редакції (2011) Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти України стало визначення особистісно орієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів як основних принципів загальної середньої освіти, необхідність їх реалізації в освітніх галузях і відображення в результативних складових змісту освіти.

У вітчизняному освітньому стандарті наукова компетентність трансформована в природничо-наукову, враховуючи важливе значення, яке відводиться освітній галузі «Природознавство». Стандарт визначає основною метою цієї освітньої галузі формування природничо-наукової компетентності як базової, якій відповідають предметні компетентності, як обов'язковій складовій загальної культури особистості і розвитку її творчого потенціалу [1]. Компетентнісний підхід реалізується через систему вимог відносно оволодіння чітко певним мінімумом змісту навчання фізики. Основними категоріями, які відповідають рівням засвоєння змісту, є знання (розуміння), уміння, застосування отриманих знань і умінь для вирішення практичних завдань.

У російській дидактиці компетентність визначається як готовність (здатність) учня використати засвоєні знання, навчальні уміння і навички, а також способи діяльності в житті для вирішення практичних і теоретичних завдань [1]. Розроблено перелік ключових освітніх компетенцій на основі основних цілей загальної освіти, структурного представлення досвіду особистості, основних видів навчально-пізнавальної діяльності учня, які дозволяють йому опанувати соціальний досвід, отримувати навички практичної діяльності. Він включає ціннісно-смыслову, загальнокультурну, навчально-пізнавальну, інформаційну, соціально-трудову, особистісну компетенції.

Особливість діючого курикулуму з фізики в республіці Молдова полягає у розмежуванні освітніх цілей. Виходячи з типології компетенцій на рівні освітньої установи виокремлено загальні (визначають кінцеві результати освіти), міждисциплінарні (віднесені до декількох освітніх предметів або до однієї курикулярної галузі), специфічні компетенції (належать до того чи іншого навчального предмета) і субкомпетенції (розглядаються компонентами специфічних компетенцій) [3, с. 19].

Отже, на основі порівняльного аналізу різних підходів щодо вирішення проблеми стандартизації шкільної фізичної освіти з'ясовано, що стандарт шкільної фізичної освіти залишається основним нормуючим документом як при традиційній (для вітчизняної та пострадянських освітніх систем) організації, так і в структурі курикулуму, як основного регламентувального документу з навчання фізики в європейських країнах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головка М.В. Розвиток теоретико-методологічних та методичних засад державного стандарту шкільної фізичної освіти. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. – Вип. 2 (108). – Сер.: Педагогічні науки. – 2012. – С. 22-28.
2. Гончаренко С., Волков В. та ін. Стандарт шкільної фізичної освіти // Фізика та астрономія в школі. – 1997. – № 2. – С. 2-8.
3. Физика. Астрономия. Методический гид лицеев с русским языком обучения / И.Ботгрос, В.Боканча, В.Чувага [и др.]; ред.: Е.Боканча. – К.: Cartier, 2010 (F.E. – Р. «Tipogr. Centr.»). – 112 р.

Теренко Олена

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
м.Суми, Україна

ФУНКЦІЇ АНДРАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ

Ключові слова: освіта дорослих, андрагогічний персонал, ключові функції педагога.

Відомий дослідник М. Ноулз дотримувався думки, що освіта дорослих має бути націлена на підготовку андрагогів. Однак в той же час педагог акцентував увагу на диверсифікованості наповнення категорії «андрагог», яка об'єднує фахівців різних сфер діяльності та напрямів підготовки. Дослідник звертав увагу на підвищення рівня актуальності підготовки андрагогів для розробки та впровадження програм освіти дорослих [3].

Професійна підготовка та діяльність педагогів у сфері освіти дорослих передбачає низку споріднених категорій, а саме, педагог, педагог для дорослих, спеціаліст-практик, консультант, експерт, ментор.

Ключовою функцією педагога для дорослих є надання освітніх послуг дорослим. Педагог для дорослих повинен мати спеціальну підготовку та володіння проблемами системи освіти дорослих. Однак андрагог та учень є рівнозначними суб'єктами навчального процесу. Андрагог надає освітні послуги у галузях формальної, неформальної та інформальної освіти дорослих. Андрагог тлумачиться як спеціаліст у сфері навчання, управління, консультування, соціальної, реабілітаційної та колекційної роботи. Андрагог також може бути назвою фахівців, зміст професійної діяльності яких пов'язаний з освітою дорослих [2].

Фахівці-андрагоги переважно займають наступні посади викладач-андрагог, консультант, експерт, тьютор, науковець, працівник управління, методист, інспектор, соціальний працівник [1].

Педагог визначається як суб'єкт, що докладає цілеспрямовані зусилля для розвитку вмінь, здобуття знань та зміни ставлення до оточуючих. Діяльність вихователя направлена на виховання дітей, молоді та дорослих та має відповідну кваліфікацію. Поняття педагог, вчитель та вихователь застосовуються при навчанні та вихованні представників різних вікових категорій.

Викладач розглядається як фахівець у сфері освіти дорослих, який здійснює викладацьку діяльність у вищих і професійних навчальних закладах та не потребує наукового ступеня та вченого звання. Помічником викладача в американських університетах працює аспірант або студент старших курсів, який проводить навчальні заняття зі студентами. Професор є викладачем університету або коледжу, що обіймає найвищу посаду. Науковий керівник допомагає студенту у написанні наукової роботи та контролює хід його навчання.